

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2020

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΣΤΗ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

(ΓΕΛ/ΝΕΟ ΣΥΣΤΗΜΑ)

ΘΕΜΑ Α'

A1.

Ο συγγραφέας αιτιολογεί γιατί η λογοτεχνική ανάγνωση είναι λυτρωτική απόλαυση για τον ίδιο. Αρχικά, θεωρεί την ανάγνωση δημιουργική ενασχόληση που απαιτεί εκούσια απομόνωση για την οικειοποίηση του κειμένου. Η ουσιαστική ανάγνωση, που προϋποθέτει περιστάσεις ελευθερίας, τον ικανοποιεί συναισθηματικά, τον οδηγεί σε διάλογο με τους συγγραφείς και τον μεταφέρει σε μια άλλη διάσταση χώρου και χρόνου. Τέλος, η λογοτεχνία μεταμορφώνει και ανακουφίζει την ψυχή.

ΘΕΜΑ Β'

B1.

α. Λάθος

«Η προσωπική... εξωτερικά» (§1η)

β. Λάθος

«Έφηβος...ακόμη» (§2η) / «Οι ώρες του διαβάσματος... αλλόκοτο χωροχρόνο.» (§5η)

γ. Λάθος

«Γράφει μες στη μνήμη του» (§1η) / «... έχει κιόλας εγγράψει... φίλους του» / «Σ' έχω γράψει...μέσα μου» (§2η)

δ. Λάθος

«Μέσα στην ιστορία του κόσμου...γράφουν» (§3η)

ε. Σωστό

«... θα είναι πάντα εκεί... οπλίζουν με κουράγιο» (Κείμενο 1, §7η)

«Ίσως γιατί το γράφειν... καταβάλλει» (Κείμενο 2, §5η)

B2.

α. Ο συγγραφέας του Κειμένου 1 ευαισθητοποιεί τους αναγνώστες γύρω από το θέμα της λογοτεχνικής ανάγνωσης. Αυτό το επιτυγχάνει, χρησιμοποιώντας – πλην των άλλων – σημεία στίξης και σχήματα λόγου, που παραπέμπουν σε συγκινησιακή γλώσσα. Πιο συγκεκριμένα, επιστρατεύονται:

- Όσο αφορά τα σημεία στίξης:

α) Χρήση εισαγωγικών στη φράση «ανέβασα πυρετό». Με τα εισαγωγικά ο λόγος γίνεται μεταφορικός και προσδίδεται έμφαση στο γεγονός ότι η λαχτάρα του συγγραφέα να τελειώσει το μυθιστόρημα που Ζολά ήταν πραγματικά μεγάλη. Ο συγγραφέας στο σημείο αυτό αυτοσαρκάζεται.

β) Χρήση θαυμαστικού στη φράση «-τι ειρωνεία!-». Το θαυμαστικό δηλώνει την έκπληξη και τον θαυμασμό του συγγραφέα απέναντι στο γεγονός ότι οι τωρινές συνθήκες της ζωής του του επιτρέπουν να αφιερώνει χρόνο στην ανάγνωση, χρόνο που στην εφηβεία του ήταν αναγκασμένος να «κλέψει».

Στο σημείο αυτό ο μαθητής μπορεί να επιλέξει εναλλακτικά τη χρήση της διπλής παύλας, που απομονώνει τη φράση «τι ειρωνεία!», δηλώνοντας το σχόλιο του συγγραφέα και συμπληρώνοντας μια πληροφορία.

- Όσο αφορά τα σχήματα λόγου:

α) Μεταφορά στον τίτλο: «Το γιατρικό της αμόλυντης λογοτεχνίας». Μέσω της μεταφοράς ο τίτλος αποκτά γλαφυρότητα, ζωντάνια και παραστατικότητα, η λειτουργικότητά του γίνεται συνυποδηλωτική και το ύφος άμεσο. Ο λόγος καθίσταται πιο αποτελεσματικός, αφού ο αναγνώστης κατανοεί καλύτερα το θέμα

του κειμένου και τη θέση του συγγραφέα που αποκαλύπτονται στον τίτλο. Ειδικά η μεταφορά στον τίτλο του κειμένου προσελκύει το ενδιαφέρον του αναγνώστη και υπηρετεί την ευαισθητοποίησή του προς τον κόσμο του κειμένου και την επικοινωνία μαζί του.

Ο μαθητής μπορεί να επιλέξει οποιαδήποτε μεταφορά υπάρχει στο κείμενο και να τη σχολιάσει (Ενδεικτικές μεταφορές: «Αν στην εφηβεία μου έκλεβα χρόνο για διάβασμα...», «Τέτοια κείμενα έρχονται και γιατρεύουν την ψυχή...» κ.ά.)

β) Παρομοίωση: «... λες και εγείρονται οι συγγραφείς και συνομιλούν μαζί μου». Μέσω της παρομοίωσης φωτίζεται η σημασία του πρώτου συγκρινόμενου στοιχείου, δηλαδή τα συναισθήματα που βιώνει ο συγγραφέας όποτε κρατάει το βιβλίο στο χέρι, μέσα από την αντιπαραβολή με κάτι πιο συγκεκριμένο και σαφές, τη συνομιλία του με τους συγγραφείς. Έτσι αποκαλύπτεται μια νέα διάσταση ανάμεσα στα δύο συγκρινόμενα. Η παρομοίωση προσδίδει ζωντάνια και παραστατικότητα στον λόγο, καθιστώντας πιο εύληπτο το περιεχόμενο. Ο συγγραφέας μέσω της παρομοίωσης κάνει παραστατικότερο και πιο κατανοητό, ότι είναι δυσνόητο και άγνωστο στον αναγνώστη και δίνει στον λόγο του πολυσημία, καθώς με το συγκεκριμένο εκφραστικό σχήμα αποκαλύπτονται απροσδόκητες συνειρμικές σχέσεις.

Εναλλακτικά:

Ασύνδετο σχήμα: «Γιατί η λογοτεχνία είναι αμόλυνη, κανένας ιός δεν θα τη μεταλλάξει, θα είναι πάντα εκεί...». Με το ασύνδετο σχήμα δημιουργείται μια ιδιαίτερη ένταση στον λόγο, προσδίδοντάς του κίνηση, ζωντάνια, ζωηρότητα, παλμό και γρήγορο ρυθμό. Το ασύνδετο σχήμα αποκαλύπτει ένα έντονο πάθος και ψυχική αναστάτωση, δηλαδή τη συναισθηματική φόρτιση του γράφοντος. Χρωματίζει συναισθηματικά το κείμενο, δίνοντας έμφαση στον λόγο. Ο λόγος γίνεται πυκνός, ρέων και ασθματικός. Με τη χρήση του ασύνδετου σχήματος, καθώς οι παρατιθέμενες πληροφορίες λειτουργούν συσσωρευτικά, ο συγγραφέας επιτυγχάνει να προσδώσει έμφαση στο γεγονός του ανόθευτου χαρακτήρα της λογοτεχνίας.

β. Το ερώτημα στην αρχή της πέμπτης παραγράφου του Κειμένου 2 επιτελεί συγκεκριμένη επικοινωνιακή λειτουργία. Ειδικότερα, μέσω του ερωτήματος δηλώνεται το θέμα της παραγράφου, αφού αυτό τίθεται στη θεματική περίοδο. Ο

συγγραφέας αναρωτιέται για ποιο λόγο υπάρχει η έμφυτη τάση του «γράφειν» στον άνθρωπο, εφόσον και ο άνθρωπος και ο κόσμος θα φτάσουν κάποτε σε ένα τέλος, για να απαντήσει ο ίδιος στη συνέχεια. Έτσι, ενεργοποιείται η σκέψη και ο προβληματισμός και κεντρίζεται το ενδιαφέρον και η προσοχή του αναγνώστη, ενώ το ύφος γίνεται πιο οικείο και άμεσο. Το κείμενο στο σημείο αυτό αποκτά διαλογική μορφή.

B3.

Σύμφωνα με τον συγγραφέα, ο άνθρωπος κερδίζει τη μάχη με τον χρόνο μέσω του «γράφειν». Οι περισσότεροι, άσημοι ή διάσημοι, διακρίνονται σε κάποιον τομέα και κατορθώνουν με το έργο τους να μείνει το όνομά τους ανεξίτηλο στον χρόνο. Μέσω της δημιουργίας οικογένειας ή την επαγγελματική καταξίωση ο άνθρωπος παρατείνει τον χρόνο που του αναλογεί στη ζωή. Περαιτέρω, εξέχουσες προσωπικότητες της Ιστορίας, των Επιστημών, της Εκκλησίας, των Γραμμάτων υπερκερούν τα στενά όρια του χρόνου που επιτάσσει η θνητότητα.

ΘΕΜΑ Γ'

Γ1.

Το ποιητικό υποκείμενο αποτυπώνει τον δυναμικό χαρακτήρα της Ποίησης να παρεισφρέει αιφνιδιαστικά και αυτόβουλα στη ζωή του ανθρώπου εκεί που δεν την περιμένει, αλλά τη χρειάζεται. Η Ποίηση βρίσκει τον άνθρωπο τη στιγμή που σκέφτεται και ξανασκέφτεται τα πράγματα τα πρωτοφανή («πράγματα που πρώτη φορά αντικρίζεις»), αλλά και τα περασμένα («πράγματα χιλιοειπωμένα που έχουνε πια περάσει»), τα πράγματα τα καθημερινά που επαναλαμβάνονται «μ' ελάχιστες παραλλαγές» και είτε εμπορευματοποιήθηκαν («πράγματα που πουλιούνται μόλις πιάσουν κατάλληλη τιμή») είτε «σάπισαν». Η Ποίηση δεν έρχεται απρόσκλητη μόνο στον ποιητή, αλλά στον κάθε άνθρωπο, χωρίς εκείνος να την επιδιώκει, τη στιγμή που κάνει τον απολογισμό της ζωής του για όσα κατάφερε («πράγματα που μπόρεσες να κάνεις») ή δεν κατάφερε να κάνει («πράγματα που τα προγραμματίσες και δεν σου βγήκαν»), για όσα έγιναν τυχαία («πράγματα που σου έτυχαν χωρίς να τα περιμένεις») και για όσα «ονειρεύτηκε και κάποτε, μία στις χίλιες, πραγματώθηκαν».

Χρησιμοποιώντας β' ρηματικό πρόσωπο («αναρωτιέσαι», «έλεγες», «σε βρίσκει») (1^{ος} κειμενικός δείκτης) συνομιλεί με τον εαυτό του όπως και με τον αναγνώστη, ενώ με την επανάληψη της φράσης «για πράγματα» (2^{ος} κειμενικός δείκτης) δίνει έμφαση στην πεζή πραγματικότητα την οποία έρχεται και φωτίζει με το μεγαλείο της η προσωποποιημένη (3^{ος} κειμενικός δείκτης) στον τελευταίο στίχο Ποίησης.

Στην προσωπική μου ζωή η Ποίηση καταλαμβάνει μεγάλο μέρος από την καθημερινότητά μου. Έρχομαι σε επαφή μαζί της μέσα από τους στίχους των τραγουδιών που ακούω και αγαπώ και αυτό δίνει διαφορετικό νόημα στη ζωή μου. Η Ποίηση δίνει διέξοδο στα συναισθήματά μου και μου δίνει τα ερεθίσματα να σκέφτομαι διαφορετικά, επαναπροσδιορίζοντας τα «πράγματα» κάθε φορά που έρχεται και «με βρίσκει».

ΘΕΜΑ Δ'

Δ1.

Με αγκαλιά ένα βιβλίο

Κατά τη διάρκεια της καραντίνας που επέβαλε η πανδημία πολλοί άνθρωποι, ακόμη και νέοι, στράφηκαν στην ανάγνωση βιβλίων, για να αξιοποιήσουν γόνιμα τον ελεύθερο χρόνο τους. Το λογοτεχνικό βιβλίο, αλλά και κάθε είδους βιβλίο, όταν είναι ποιοτικό, αναμφίβολα αποτελεί βάλαμο για την ψυχή και παρηγορεί τον αναγνώστη. Η σχέση μας μαζί του θα έπρεπε να είναι στενή, όμως σπάνια συμβαίνει αυτό στην εποχή μας.

Παρόλο που το βιβλίο συνιστά τον καλύτερο σύντροφο του ανθρώπου, εμείς ως νέοι δεν καταφεύγουμε στην ανάγνωση. Η πολύωρη απουσία μας από το σπίτι και το εξοντωτικό καθημερινό μας πρόγραμμα δε μας επιτρέπει να ξεφυλίσσουμε ένα βιβλίο και να χαθούμε στις σελίδες του. Η μόνη μας επαφή με την ανάγνωση γίνεται πια μέσα από οθόνες κινητών και τάμπλετ, συνήθεια την οποία έχει επιβάλει η τεχνολογική ανάπτυξη που παραγκωνίζει κάθε παραδοσιακή αξία, ακόμη και αυτή του βιβλίου. Όλοι μας όμως γνωρίζουμε ή σε κάποια φάση της ζωής μας συνειδητοποιήσαμε πως το βιβλίο μας βοηθάει να σκεφτόμαστε πολυπρισματικά, να αποδράμε από τη ρουτίνα και τα προβλήματα, ενώ,

συνομιλώντας με τους συγγραφείς και με τους ήρωες, να αποκτάμε πρότυπα και να καλλιεργούμε το ήθος μας.

Πράγματι, η ανάγνωση βιβλίων συνιστά μια γόνιμη μορφή ψυχαγωγίας που μας αποτρέπει από το να αφιερώνουμε τον χρόνο μας σε μη εποικοδομητικές δραστηριότητες. Ο νέος που θα εντάξει το βιβλίο στην καθημερινότητά του θα είναι σε θέση να προβεί και σε άλλες ανάλογες ψυχοφελείς επιλογές, όπως είναι το θέατρο, η μουσική, η αντικειμενική ενημέρωση. Το βιβλίο από μόνο του έχει τη δύναμη να αποδεικνύει πως η ζωή μπορεί να γίνει ποιοτική, γιατί μας κατευθύνει προς υψηλά ιδανικά και αξίες. Η ανάγνωση βιβλίων συνδράμει στη σωστή διαχείριση του χρόνου μας, γιατί δεν αφήνει περιθώρια στη μονοπώλησή του από την τεχνολογία. Άλλωστε, με ένα βιβλίο αγκαλιά ξεπερνάμε τον φόβο της μοναξιάς, γνωρίζουμε καλύτερα τον εαυτό μας και μαθαίνουμε να τον αγαπάμε, για να μπορέσουμε στη συνέχεια να του προσφέρουμε πράγματα που πραγματικά του αξίζουν και τον εξελίσσουν.

Καταληκτικά, ακόμη κι εκείνοι από εμάς που ισχυρίζονται ότι δεν έχουν διαβάσει ούτε ένα βιβλίο στη ζωή τους γνωρίζουν κατά βάθος πως ζημιώνονται ποικιλοτρόπως. Αν, λοιπόν, οι παρούσες συνθήκες έγιναν η αφορμή να κατεβάσουμε από τις βιβλιοθήκες μας τα σκονισμένα βιβλία των δικών μας και να εξαφανιστούμε στις κιτρινωμένες τους σελίδες, ας ευχηθούμε αυτή η συνήθεια να παγιωθεί και να συντελέσει στο να επαναπροσδιορίσουμε γενικά τους τρόπους και τα μέσα διαχείρισης του χρόνου μας.

Πένη Αποστολοπούλου